

'הבדל' תרבותי כרגולציה פוליטית בישראל

הנרייט דהאן קלב
ראש תכנית המגדר
אוניברסיטת בן גוריון, באר שבע

"Differance" "Differance is neither a word nor a concept" אומר דרידה במאמרו

אף על פי כן דומה שה 'לא מילה' וה'לא מושג' *differance* לא הותירו תחום תיאורטי בהגות הקונטיננטאלית ומעבר לה, אליו לא חילחלו. אני מבקשת לעסוק בהבנה של 'הבדל' כרעיון רגולטיבי, ולבחון באמצעותו את מגבלות הדיון התיאורטי של מושג הזהות, ואת ההרחבה המתחוללת עם הכנסתו של רעיון 'הבדל' לדיון בהקשר של יחסי שלטון ומרחב פוליטיים בישראל.

רעיון ההבדל כרגולציה בהקשר של השלטון והמרחב הפוליטי בישראל הוא קונסטרוקטיבי משתי בחינות קשורות הדדית: השימוש ברעיון התיאורטי של 'הבדל' כרגולציה הופך למהלך באמצעותו פועלות קבוצות תרבותיות גזעיות או הפמיניסטיות כדי לסנן ולעדן באופן מתמיד את הבנותיהן. הוא פותח פתח לאפשרות להצביע על הדרכים המגוונות בהן היררכיות כוח, בכל מקום ולא רק בישראל, מחלקות, מפיצות, מפרידות, מרבדות ומאחדות קבוצות של נשים וגברים של שחורים ולבנים של דתיים וחילוניים ושל קבוצות אתניות סינגולאריות שונות. כאשר מופעל רעיון זה כמהלך רגולטיבי קונקרטי הוא מאפשר לקחת אותו גם למקומות של יחסים חברתיים אחרים כמו צרכנים מעסיקים וקבוצות תרבותיות, אתניות, דתיות ועוד.

בשיח הזהויות 'הבדל' כרגולציה מרחיב את התיאוריציה של מושג הזהות. בלעדי רעיון 'הבדל' כרגולציה בשיח זה, במהלך מאבקן של קבוצות קטנות ותת קבוצות תרבותיות למען הזכות להכרה בזהות, הן נדרשות לתבוע תביעות בדבר הצדק, דרך זהות פרטיקולארית מתוך שהן נאלצות להיכנע לחיפצונן על ידי חובת ההגדרה העצמית של זהותן. הכנסת 'הבדל' כרגולציה במאבקים כאלה מאפשר הנגדתה של הזהות הפרטיקולארית ל'הבדל' כמהלך מווסת של פעולתן הפוליטית של הקבוצות, ולא מעבר לכך. על פי פרשנות זו יכול הרעיון להפוך לטיפוס אידיאלי (ideal type) באמצעותו המאבק הפוליטי מתאפשר בלי להפוך את מימד הזהות הנתבע למוכלל ומשתלט באופן טוטלי, אלא רק לשמש כלי לזיהוי אי שוויונות חברתיים תרבותיים או מגדריים.

לפיכך, חשיבותו של רעיון זה אינה מצומצמת לתכן ולניתוח של מושג אלא היא מתרכזת בכוח הביקורת הטמון בו והפועל ככוח פוליטי משחרר emancipatory critique וכך הופך הרעיון לקונסטרוקטיבי. העמדתו של רעיון ההבדל כמהלך רגולטיבי קונקרטי מאפשרת טיפול נורמטיבי בקבוצות פרטיקולאריות בין אם ממזרח או ממערב וניתן להזין באמצעותו יחסי סובלנות.

הפיתוח והפרשנות שאני מציעה יידונו ביחס לרצון הפעולה [agency] כפרקטיקה מוכללת ומופנמת המתגשמת בדרכים שונות באמצעות קונפיגורציות פרטיקולאריות של כוח מכונן זהויות. אגב הניתוח אעמוד על דינאמיקת העיצוב של הסובייקט, על גילויי רצון פעולה [agent] במהלך דינאמיקה זו, ועל הקשר ביניהם ובין מושג הזהות.

אני מציעה אם כך הבנה מרחיבה ופרשנות תיאורטית וקונקרטית חדשות של 'הבדל' בעזרת בחינתו כרעיון רגולטיבי שיש לו השלכות משמעותיות על השלטון והמרחב הפוליטי.